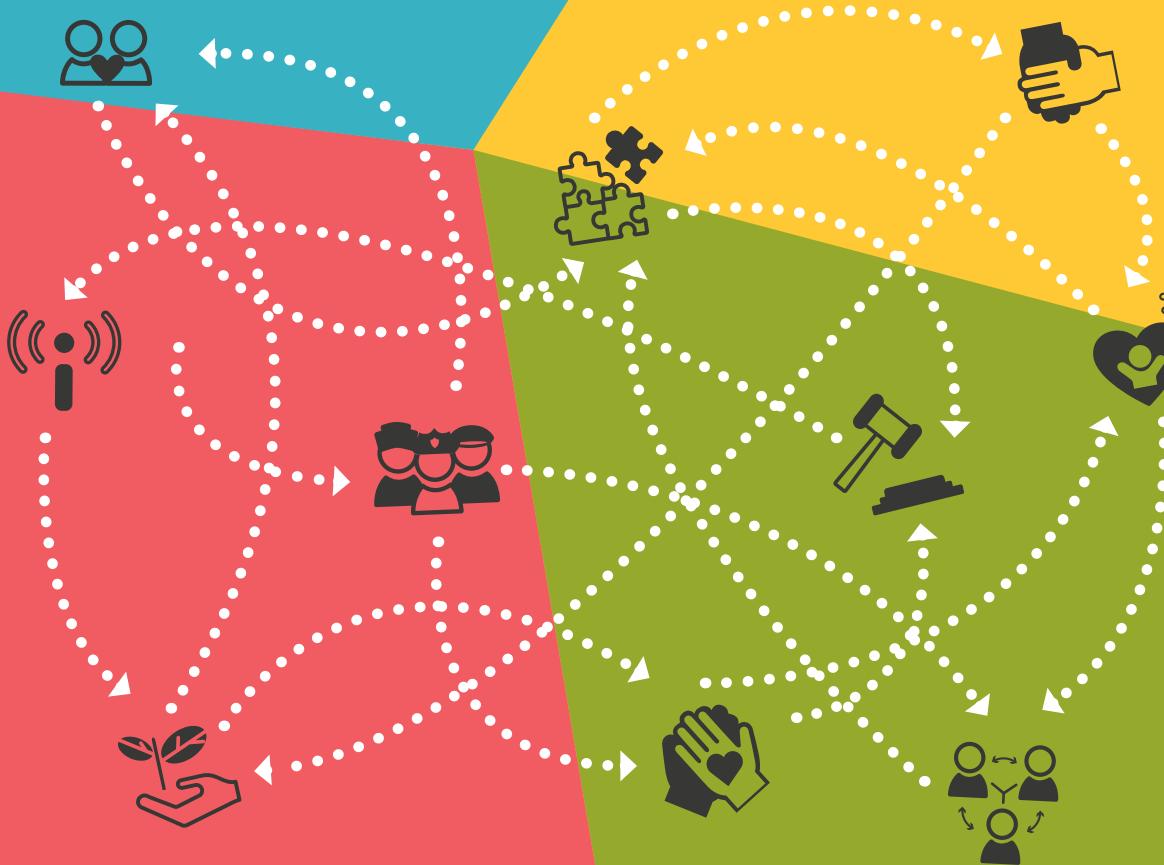

PRAVOSUDE PO MERI DETETA

PRAV OSUDE PO MERI DETETA

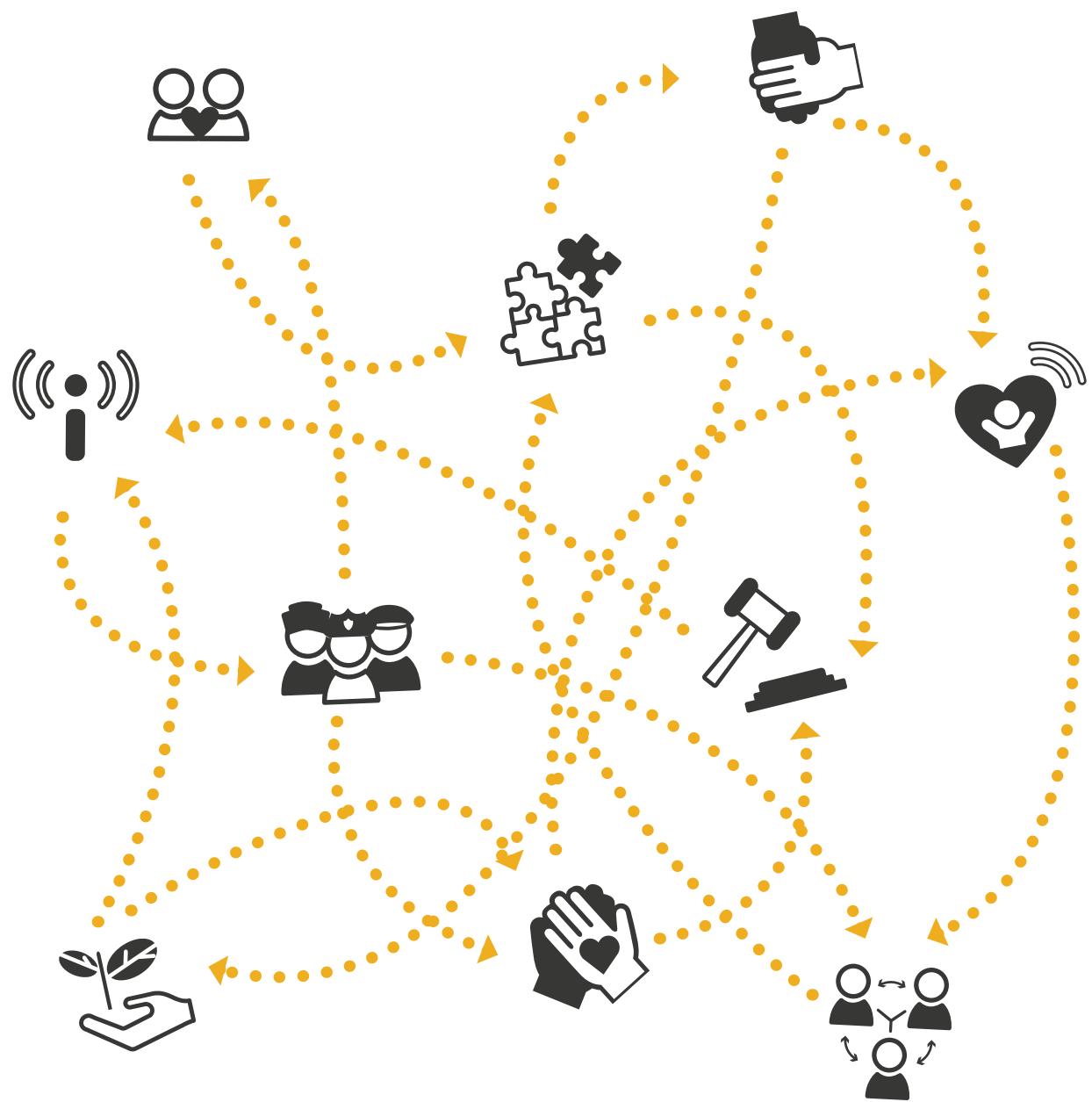

Ovaj projekat podržava Evropska unija
kroz program *Prava, jednakost i
državljanstvo* (2014-2020).
Referentni broj projekta: 878485 – CRIS

SADRŽAJ

KOME JE NAMENJENA OVA BROŠURA?	5
ŠTA JE PRAVOSUDE PO MERI DETETA?	5
NA ŠTA I NA KOGA SE ODNOŠI PRAVOSUDE PO MERI DETETA?	5
PRINCIPI PRAVOSUDA PO MERI DETETA	6
PARTICIPLICACIJA	6
NAJBOLJI INTERES DETETA	6
DOSTOJANSTVO	7
ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE	7
VLADAVINA PRAVA	8
VAŽNO JE DA ZAPAMTIŠ	8
ELEMENTI PRAVOSUDA PO MERI DETETA	9
INFORMISANOST	9
ŽAŠTITA PRIVATNOG I PORODIČNOG ŽIVOTA	9
BEZBEDNOST/SIGURNOST	9
OBUČENI PROFESIONALCI KOJI RADE SA DECOM	9
MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP	10
LIŠAVANJE SLOBODE	10
TRI NIVOA PRAVOSUDA:	11
PRAVOSUDE PO MERI DETETA PRE SUDSKOG POSTUPKA	11
PRAVOSUDE PO MERI DETETA TOKOM SUDSKOG POSTUPKA	12
PRAVOSUDE PO MERI DETETA NAKON SUDSKOG POSTUPKA	14

KOME JE NAMENJENA OVA BROŠURA?

Tebi i tvojim vršnjacima u Srbiji da biste znali koja prava imate ukoliko kao žrtva, svedok ili učinilac krivičnog dela dođete u kontakt sa pravosudnim sistemom, npr. sa policijom, tužilaštvom, sudom, centrom za socijalni rad.

ŠTA JE PRAVOSUDE PO MERI DETETA?

To je pravosudni sistem koji garantuje poštovanje i efikasno sprovođenje svih prava deteta na najvišem mogućem nivou.

PRAVOSUDNI SISTEM ČINE SVI SUDOVI JEDNE DRŽAVE, A SUDOVI PREDSTAVLJAJU ORGAN VLASTI KOJI IMA FUNKCIJU REŠAVANJA RAZNIH SPOROVA.

NA ŠTA I NA KOGA SE ODNOŠI PRAVOSUDE PO MERI DETETA?

- Na svako dete do navršene 18. godine.
- Na prava koja dete ima pre, za vreme i posle sudskog postupka.

POSTOJE PRINCIPI KOJE ODRASLI MORAJU POŠTOVATI U KONTAKTU SA DETETOM. VAŽNO JE DA IH ZAPAMTIŠ I ZAHTEVAŠ DA SE ONI PRIMENJUJU/ POŠTUJU.

PARTICIACIJA

Svakom detetu koji učestvuje u **sudskom postupku** neophodno je omogućiti adekvatan pristup pravosudnom sistemu, kao i da bude informisano o pravima koja ima, da bude konsultovano i saslušano u postupcima koji ga uključuju ili ga se tiču.

- SUDSKI POSTUPAK JE ZAKONOM REGULISAN POSTUPAK U KOJEM SE ODLUČUJE O PRAVIMA I OBAVEZAMA ODREĐENIH LICA (UKLJUČUJUĆI I DECU) ILI O KRIVIČNOJ OPTUŽBI PROTIV ODREĐENOG LICA.

NAJBOLJI INTERES DETETA

Prilikom donošenja odluka koje se tiču deteta, odrasli moraju da vode računa o tome da je ta odluka najbolja za dete u datim okolnostima. U članu 3, stav 1 Konvencije o pravima deteta kaže se da u svim aktivnostima koje se tiču dece, bez obzira na to da li ih preuzimaju javne ili privatne institucije socijalne zaštite, sudovi, upravni organi ili zakonodavna tela, najbolji interes deteta mora biti na prvom mestu.

DOSTOJANSTVO

Svako dete, bez obzira na prirodu njegovog kontakta sa zakonom, zасlužuje da ga poštuju. Dete treba da se poštuje, ne sme da se vreda i omalovažava.

- DETE MOŽE DA DOĐE U KONTAKT SA ZAKONOM NA RAZLIČITE NAČINE, NPR. U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI, ZAŠTITE DETETA OD ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA, LIŠENJA RODITELJSKOG PRAVA, POVERAVANJA DETETA, IZDRŽAVANJA, RAZVODA BRAKA, USVOJENJA, STARATELJSTVA, KAO I U SLUČAJEVIMA KADA DETE IZVRŠI KRIVIČNO DELO.

ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE

Zakonom je zabranjena diskriminacija na osnovu bilo kog ličnog svojstva, koje se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orientaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu ili nekom drugom stvarnom ili prepostavljenom ličnom svojstvu.

- SVAKO DETE JE RAZLIČITO, ALI ZBOG TOGA NIKO NE SME DA GA ISKLJUČUJE, OGRANIČAVA, PONIŽAVA ILI DOVODI U NEPOVOLJAN POLOŽAJ. SVAKO NEOPRAVDANO PRAVLJENJE RAZLIKE ILI RAZLIČITO POSTUPANJE PREMA POJEDINCIMA ILI GRUPAMA NA OSNOVU NEKOG LIČNOG SVOJSTVA KOJE IH ČINI „RAZLIČITIM“ PREDSTAVLJA DISKRIMINACIJU. NAJJEDNOSTAVNIJE REČENO, SUŠTINA DISKRIMINACIJE JE U NEJEDNAKOM POSTUPANJU PREMA JEDNAKIMA I U JEDNAKOM POSTUPANJU PREMA NEJEDNAKIMA.

VЛАДАВИНА ПРАВА

Svakom detetu je neophodno garantovati prepostavku nevinosti. To znači da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno. Vladavina prava znači i to da svako ima pravo na pravično ili fer suđenje, pravo da dobije pravni savet, da pristupi sudu, ali i pravo na žalbu.

••••••••••••••••••••••••••••••••
PRAVNI SAVET PREDSTAVLJA ODGOVORE KOJE STRUČNO LICE (ADVOKAT, ПРАВНИК...) DAJE NA PITANJA POVODOM KONKRETNIH PROBLEMA U VEZI SA ПРАВИМА I OBAVEZAMA DETETA.
••••••••••••••••••••••••••••••••

ТАКОДЕ ЈЕ ВЕОМА ВАŽНО ДА ЗАПАМТИШ ДА:

Svi stručnjaci koji razgovaraju sa detetom u okviru sudskog postupka moraju da:

- poštuju sva prava deteta;
- postupaju prema detetu sa поштovanjem i u skladu sa uzrastom, zrelošću i potrebama deteta, uzimajući u obzir i potrebe dece sa fizičkim, mentalnim invaliditetom, kao i potrebe one dece koja imaju teškoće u komunikaciji;
- postupaju u okruženju koje je prilagođeno detetu.

Stručnjaci sa kojima bi dete moglo da razgovara u okviru pravosudnog sistema su:

САДА КАДА ЗНАМО ШТА ЈЕ ПРАВОСУДЕ ПО МЕРИ DETETA, ХАЈДЕ ДА ВИДИМО КОЈИ SU НЈЕГОВИ ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ:

INFORMISANOST

Deca i njihovi roditelji, od prvog kontakta sa pravosudnim sistemom ili relevantnim institucijama, kao što su policija, imigracione službe, obrazovne, socijalne ili zdravstvene ustanove, imaju pravo na to da adekvatno budu informisani o svojim pravima na jeziku prilagođenom detetu.

ЗАШТИТА ПРИВАТНОГ И ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА

Lični podaci deteta, njegov identitet, fotografije, detaljan opis deteta, detetovo ime i prezime, adresa, audio ili video snimci i slično ne smeju da budu dostupni i objavljeni, pogotovo u medijima, osim u situacijama kada je to neophodno, uz поштovanje најboljeg interesa deteta.

БЕЗБЕДНОСТ/СИГУРНОСТ

Dete ima pravo na bezbednost i sigurnost. U skladu sa Konvencijom o правима детета, Србија је у обавези да сваком детetu осигура заштиту од повреда, застраšivanja, освете i daljeg optuživanja.

ОБУЧЕНИ ПРОФЕСИОНАЛЦИ КОЈИ РАДЕ СА ДЕОМ

Svi profesionalci koji rade sa decom treba da prođu neophodnu obuku o правима i потребама dece različitog uzrasta. Oni koji imaju direktni kontakt sa decom takođe treba da budu obučeni za komunikaciju sa decom u свим fazama sudskih postupaka.

MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP

U cilju sveobuhvatnog razumevanja deteta, potrebno je podsticati blisku saradnju različitih stručnjaka kako bi se steklo sveobuhvatno razumevanje deteta i procenila njegova pravna, psihološka, socijalna, emocionalna, fizička i kognitivna situacija.

LIŠAVANJE SLOBODE

Lišavanje slobode treba koristiti isključivo kao poslednje sredstvo i ono mora da traje najkraće prikladno vreme, a podrazumeva sledeće:

Deca moraju da budu smeštena odvojeno od odraslih, osim u slučaju kada je u najboljem interesu deteta da ono bude smešteno sa odraslim osobama.

Deci se mora obezbititi mogućnost da se redovno viđaju sa roditeljima, porodicom i prijateljima, kao i da komuniciraju sa njima preko tekstualnih poruka, osim u slučajevima kada to nije u najboljem interesu deteta. Ograničavanje ovog prava nikako ne sme da se koristi kao kazna.

Deca treba da dobiju odgovarajuće obrazovanje, profesionalno usavršavanje, obuku, medicinsku negu, treba da se uvažava sloboda njihove misli, savesti i veroispovesti, kao i pristup slobodnom vremenu, uključujući fizičko vaspitanje i sport.

Deca imaju pravo na pristup programima koji ih unapred pripremaju za povratak u njihove zajednice, gde im se puna pažnja posvećuje u smislu njihovih emocionalnih i fizičkih potreba, porodičnih odnosa, stanovanja, školovanja i mogućnosti zaposlenja.

TRI NIVOA PRAVOSUDA:

1

PRAVOSUDE PO MERI DETETA PRE SUDSKOG POSTUPKA

U pravnom sistemu Republike Srbije, dete koje nije navršilo 14 godina nije krivično odgovorno. To znači da se protiv tog deteta ne može voditi krivični postupak niti mu se može izreći krivična sankcija.

2

KRIVIČNE SANKCIJE SU ZAKONOM PREDVIĐENE KAZNE KOJE SE IZRIČU PREMA UČINILOCU KRIVIČNOG DELA SA CILJEM SUZBIJANJA KRIMINALITETA.

3

Umesto sudskog postupka, potrebno je koristiti druge postupke u rešavanju sporova, kao što je medijacija, kad god je to u najboljem interesu deteta.

MEDIJACIJA JE NAČIN REŠAVANJA SPOROVA U KOJEM SE REŠENJE SUKOBA/SPORA, KOJE JE PRIHVATLJIVO ZA OBE STRANE, TRAŽI UZ POMOĆ POSREDOVANJA TREĆE NEUTRALNE I NEPRISTRASNE OSOBE.

Dete treba detaljno informisati i konsultovati o mogućnosti rešavanja spora na suđu i van njega. Neophodno je da stručno lice - advokat objasni detetu moguće posledice svake opcije.

VAŽNO JE DA ZNAŠ KOJA JE ULOGA POLICIJE

U situacijama kada policija privede dete, ono treba da bude obavešteno o razlozima zbog kojih je privедено, na način i jezikom koji razume.

Roditelje/staratelje odmah treba obavestiti o tome da se dete nalazi u policijskoj stanicici i dati im informaciju o razlozima zbog kojih je dete privедено, osim u izuzetnim okolnostima.

Dete privедено ili pozvano u policiju ne sme da bude ispitivano u vezi sa ponašanjem zbog kojeg je privедено, niti sme da mu se traži da potpiše bilo kakvu izjavu, bez prisustva advokata i jednog roditelja/staratelja, a ukoliko roditelj/staratelj deteta nije prisutan, potrebno je obezbediti prisustvo osobe kojoj dete veruje.

Ako se detetu odredi pritvor, policija treba da, ukoliko je moguće, osigura to da nijedno dete ne bude u pritvoru sa odraslim osobama.

2

PRAVOSUĐE PO MERI DETETA TOKOM SUDSKOG POSTUPKA

DECA IMAJU PRAVO NA:

PRISTUP SUDU I SUDSKOM POSTUPKU – deca imaju pravo na pristup sudu radi učešća u sudskom postupku, zaštite svojih prava i korišćenja pravnih lekova, kako bi efikasno uživala svoja prava ili reagovala u slučaju njihovog kršenja.

PRAVNIM LEKOVIMA MOŽE DA SE TRAŽI OD SUDA DA UKINE ILI PROMENI ODLUKU ZA KOJU STRANKA (U OVOM SLUČAJU DETE) SMATRA DA JE NEPOVOLJNA ILI NEZAKONITA (NPR. ŽALBA PROTIV PRESUDE/REŠENJA).

PRAVNOG ZASTUPNIKA I SAVETOVANJE – deca imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć od strane advokata.

DA BUDU SASLUŠANA PRED SUDOM – da slobodno izraze svoje mišljenje.

IZBEGAVANJE NEPOTREBNOG ODLAGANJA SUDSKOG POSTUPKA – odnosno postupci koji uključuju dete ne smeju da se odgovlače i potrebno je rešavati ih u najkraćem roku.

ORGANIZACIJU POSTUPKA – okruženje i jezik prilagođene detetu.

Pre početka postupka, deca treba upoznati sa izgledom sudnice ili drugih prostorija i upoznati ih sa zvaničnim licima i njihovim ulogama.

Deca treba da budu u pratnji roditelja/staratelja ili, ukoliko je to potrebno, odrasle osobe po njihovom izboru, osim ukoliko se za tu osobu ne doneše obrazložena odluka koja bi onemogućila kontakt sa detetom, iz opravdanih razloga, na primer da ta osoba predstavlja pretnju po detetovu bezbednost ili zdravlje.

Prostorije u kojima dete boravi tokom sudskog postupka (npr. sudnice, druge prostorije za saslušanje, čekaonice) treba prilagoditi detetu koliko je to moguće.

SVEDOČENJE – razgovor sa detetom tokom njegovog svedočenja treba da vrše obučeni stručnjaci u najpovoljnijim sredinama i pod najpogodnijim uslovima koji su prilagođeni deci.

TREBA PODSTICATI AUDIO – VIZUELNE IZJAVE dece koja su žrtve ili svedoci, poštujći pravo drugih strana da osporavaju sadržaj tih izjava.

AUDIO-VIZUELNE IZJAVE – snimanje glasa ili video snimanje deteta. Izjava uzeta na taj način treba da se koristi u postupku kako bi se dete zaštitilo od ponovnog davanja izjave koje može negativno da utiče na njega.

U SRBIJI, DETE KOJE JE ŽRTVA KRIVIČNOG DELA IMA PRAVO NA TO DA BUDE SASLUŠANO U POSEBNOJ PROSTORIJI UZ PRISUSTVO PSIHOLOGA, PEDAGOGA ILI DRUGOG STRUČNOG LICA I BEZ PRISUSTVA STRANAKA I DRUGIH UČESNIKA U POSTUPKU U PROSTORIJI, A UZ KORIŠĆENJE OPREME ZA PRENOS SLIKE I ZVUKA. SASLUŠANJE MOŽE DA SE OBAVI U SUDU, U STANU DETETA ILI NEKOJ DRUGOJ PROSTORIJI ILI U USTANOVICI KOJA JE POSEBNO OPREMLJENA ZA ISPITIVANJE MALOLETNIH LICA.

Neophodno je da razgovor sa detetom tokom njegovog saslušanja vodi ista osoba, kako bi se osigurao sveobuhvatan pristup koji je u najboljem interesu deteta.

Broj intervjuja treba da bude ograničen, a dužina trajanja prilagođena uzrastu i rasponu pažnje deteta.

Direktan kontakt, suočavanje ili bilo koju vrstu komunikacije između deteta žrtve ili svedoka krivičnog dela sa navodnim učiniocem treba izbegavati, osim ukoliko to ne zahteva dete žrtva.

Dete treba da ima priliku da svedoči bez prisustva učinjoca krivičnog dela.

Ukoliko je to u najboljem interesu deteta, sudija bi trebalo da ima opciju da ne dozvoli detetu da svedoči.

3

PRAVOSUDE PO MERI DETETA NAKON SUDSKOG POSTUPKA

U OVOJ FAZI, VAŽNO JE DA ZNAŠ SLEDEĆE:

Advokat, zakonski zastupnik (roditelj/staratelj deteta) ili sudija treba da saopšti i objasni detetu odluku ili presudu jezikom koji dete razume. Takođe, treba da pruži potrebne informacije o merama koje mogu da se preduzmu, kao što je npr. žalba.

Nakon presuda u slučajevima visokokonfliktnih razvoda, deci i njihovim porodicama treba da bude pružena podrška specijalizovanim službi, po mogućnosti besplatno.

Žrvama zanemarivanja, nasilja, zlostavljanja ili drugih krivičnih dela treba da se pruži zdravstvena zaštita i odgovarajuće socijalne, terapeutske mere, kao i odgovarajuća psihosocijalna podrška, u idealnim slučajevima besplatno. Decu i njihove roditelje/starateli treba odmah i adekvatno informisati o dostupnosti takvih usluga. •••••

DO VISOKOKONFLIKTNIH RAZVODA RODITELJA DOLAZI ONDA KADA ONI NE USPEVAJU DA SVOJE PARTNERSKE PROBLEME STAVE PO STRANI I GRADE RODITELJSKI ODNOSENJE NA STAVLJAJU SA LIČnim SUKOBIMA U KOJIMA POTREBE DETETA DOSPEVAJU U DRUGI PLAN.

NA KRAJU...

...VAŽNO JE

DA NIKADA NE ZABORAVIŠ DA NISI SAM/A, DA SU ODRASLI U OBAVEZI DA POŠTUJU TVOJA PRAVA U SVIM SITUACIJAMA, PA TAKO I UKOLIKO KAO ŽRTVA, SVEDOK ILI UČINILAC KRIVIČNOG DELA DOĐEŠ U KONTAKT SA PRAVOSUDNIM SISTEMOM. SETI SE SVIH PRINCIPA I FAZA KOJE OBUVATATA PRAVOSUDE PO MERI DETETA I ZAHTEVAJ DA SE ONI DOSLEDNO POŠTUJU.

PRAVOSUDE PO MERI DETETA

IZDAVAČ

Centar za prava deteta
Dobračina 29/3A
11000 Beograd
www.cpd.org.rs

ZA IZDAVAČA

Jasmina Miković, direktorka CPD

UREĐENICA SVIH IZDANJA

Jasmina Miković, direktorka CPD

AUTORI

Milana Todorović, projektna menadžerka CPD-a u saradnji sa timom CPD-a i konsultantima.

U izradi brošure konsultovani su deca i mladi iz Kluba DX i učenici sedam srednjih škola širom Srbije, a prilagođavanju brošure na jezik koji je razumljiv deci doprinela je Jelena Petrović iz CPD-a.

LEKTURA

Milena Jakovljević

DIZAJN

Sanja Polovina

GODINA

April 2021.

Brošura Pravosuđe po meri deteta izrađena je u okviru projekta *Prava deteta u Srbiji - Unapređivanje položaja dece u pravosudnom sistemu Republike Srbije - CRIS* koji Centar za prava deteta sprovodi u saradnji sa International Rescue Committee (Međunarodni komitet spasa) i ASTRA - Akcija protiv trgovine ljudima, uz finansijsku podršku Evropske unije kroz program Prava, jednakost i državljanstvo, referentni broj projekta: 878485 - CRIS. Sadržaj ove publikacije predstavlja stanovište Centra za prava deteta, i u potpunosti je njegova odgovornost. Evropska komisija ne prihvata odgovornost za upotrebu, niti verodostojnost informacija koje brošura sadrži.

CENTAR ZA PRAVA DETETA

DOBRAČINA 29/3A
11 000 BEOGRAD, SRBIJA
TEL: +381 11 33 44 170
WWW.CPD.ORG.RS
OFFICE@CPD.ORG.RS

CENTAR ZA PRAVA DETETA JE UDRUŽENJE GRAĐANA OSNOVANO 1997. GODINE, ČIJI JE OSNOVNI CILJ OSTVARIVANJE PRAVA DETETA U REPUBLICI SRBIJI U SKLADU SA KONVENCIJOM O PRAVIMA DETETA UN. GLAVNI PRAVAC DELOVANJA CENTRA USMEREN JE NA KREIRANJE POVOLJNOG ZAKONODAVNOG, STRATEŠKOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA ZA PUNO OSTVARIVANJE PRAVA DETETA U SRBIJI KROZ AKTIVNOSTI USMERENE NA UVODENJE I PRIMENU ZAKONA, POLITIKE I PRAKSE KOJI OMOGUĆAVAJU UNAPREĐENJE DOBROBITI DETETA, ZAŠTITU NJIHOVIH PRAVA I NJIHOVO PUNO UČEŠĆE U DRUŠTVU.

@CENTARZAPRAVADETETA

@CENTARZAPRAVADETETA

